Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De consolatione philosophiae

Boethius, Anicius Manlius Severinus

[Deventer], [1480-85]

Prosa sexta [&] vltima

urn:nbn:de:bsz:31-293110

Visual Library

Proſa ſexta ⁊ vltima.

QVoniā igiť vti paulo ante mōſtratū eſt omne quod ſcitur. non ex ſua. ſꝫ ex ꝯprehendentiū natura cognoſcitur intueamur nūc quātū fas eſt quis ſit diuinæ ſubſtātiæ ſtatus. vt q̄nam ſcientia ei9 ſit poſſim9 agnoſcere. Deū igiť æternū eſſe cūctorū ratione degentiū cōmune iudiciū eſt. Quid ſit igiť æternitas cōſideremus. hæc eni nobiſ naturā pariter diuinā ſciētiāqꝫ patefacit. Aeternitas igiť eſt interminabilis vitæ tota ſimul ⁊ pfecta poſſeſſio. Quod ex collatione tpalium clarius liquet. Nā quicquid viuit in tēpore id p̄ſens a preteritis in futura ꝓcedit Nihilqꝫ ē in tpe cōſtitutū quod totū vitæ ſuæ ſpaciū pariť poſſit āplecti. Sꝫ craſtinuꝫ quidem nondū apprehendit. heſternū vero iam perdidit. In hodierna quoqꝫ vita nō amplius viuitis q̄ꝫ in illo mobili trāſitorioqꝫ momē

to· Quod igitur tpis patit̃ conditionem licȝ illud ſicut de mũdo cenſuit ariſtoteles · nec ce perit vnq̃m eſſe · nec deſinat· vitaqȝ ei⁹ cũ tẽ poris infinitate tendatur · nondum tamẽ ta le eſt · vt æternum eſſe iure credatur · Non eni totũ ſimul infinitæ licet vitæ ſpacium ↄp̃ hendit atqȝ cõplectitur · ſed futura nondum trãſacta iam non habet Quod igitur intermi nabilis vitæ plenitudinem totam pariter cõ prehendit ac poſſidet · cui neqȝ futuri quicq̃ȝ abſit · nec preteriti fluxerit · id æternũ eſſe iu re ꝓhibet̃ · Idqȝ neceſſe eſt ⁊ ſui cõpos p̃ſens ſibi ſemper aſſiſtere ⁊ infinitatem mobilis tẽ poris habere præſentem · Vnde quidam non recte · qui cũ audiunt viſum platoni mundũ hunc nec habuiſſe initiũ tpis · nec habiturũ eſſe defectum hoc modo conditori conditum mũdũ fieri coeternũ putãt Aliud ẽ ei ꝑ itermi nabilẽ duci vitã qđ mũdo plato tribuit aliud

iterminabilis vitæ totã pitr ɔplexã eſſe pſẽ
tiã qđ diuinæ mẽtis ꝓpriũ eẽ manifeſtũ eſt.
Neq; deus ɔditis reb9 ãtiquior videri debet tẽ
poris q̃ntitate. ſ; ſimplicis potius ꝓprietate na
turæ. Hũc eni vitæ imobilis præſentarium
ſtatũ infinitus ille tpaliũ rerũ motus imitat᷑
Cũq; eũ effingere atq; æquare nõ poſſit. ex
imobilitate deficit imotũ. ⁊ ex ſimplicitate p̃
ſentiæ decreſcit in ifinitã futuri ac p̃teriti q̃n
titatẽ. Et cũ totã parit vitæ ſuæ pleitudinẽ
nequeat poſſidere. hoc ipſo ꝙ aliquo mõ nun
q̃; eſſe deſinit. illud qđ implere atq; exprime
re nõ p̃t aliq̃tenus videt᷑ emulari. alligans ſe
ad qualẽcũq; præſẽtiã hui9 exigui volucris
q; momẽti. Quæ qm̃ manẽtis illi9 præſentiæ
quãdã geſtat imaginem quibuſcunq; conti
gerit id præſtat vt eſſe videant᷑. Qm̃ vero
manẽ nõ potuit. infinitũ tpis iter arripuit.
Eoq; mõ factũ ẽ. vt cõtinuaret vitã eundo.

cuius plenitudinē cōplecti nō valuit pmanē
do· Itaq; ſi digna rebus noīa velim⁹ impone
re Platonē ſequētes deū quidem aeternū mun
dū vero dicamus eſſe ppetuum· Qm̄ igitur o
mne iudiciū ſecundum ſui naturaꝫ q̄ ſibi ſub
iecta ſunt cōprehendit· Eſt aūt deo ſemp aet
nus ac praeſentarius ſtat⁹· Sciētia quoq;
eius oēꝫ tpis ſupgreſſa motionē in ſuae manꝫ
ſimplicitate pſentiae· īfinitaq; pteriti ac futu
ri ſpacia complectēs· omnia quaſi iā gerāt̄ i
ſua ſimplici cognitione ꝯſiderat· Itaq; ſi prae
ſcientiā penſare velis qua cūcta dinoſcit nō
eſſe pſciētiā q̄ſi futuri· ſꝫ ſciaꝫ nūq̄ꝫ deficiēti⁹
iſtātiae rectius aeſtiabis Vn̄ nō puidentia ſꝫ
prouidentia potius dicit̄· q̄ porro ab rebꝰ iſi
mis ꝯſtituta q̄ſi ab excelſo rerū cacumie cun
cta proſpiciat Quid igit̄ poſtulas vt neceſſa
ria fiāt q̄ diuio lumine luſtrēt̄· cū ne hoies q̄
dē nccia faciāt eē q̄ videāt· Nū eni q̄ pſentia

cernis aliquã eis neceſſitatẽ tuus addit ītuitꝰ
B. Minime P. Atqui ſi eſt diuini humani
qꝫ p̄ſentis digna collatio vti vos vrõ hoc tem
porario p̄ñti q̄daꝫ videtis · ita ille oia ſuo cer
nit æterno Quare hæc diuia p̄notio naturaꝫ
rerũ ꝓprietatẽqꝫ nõ mutat · Taliaqꝫ apud ſe
p̄ñtia ſpectat · q̄lia i tp̄e olim futura ꝓueniẽt
nec rerũ iudicia ꝯfũdit · vnoqꝫ ſuæ mẽtis ītui
tu tã neccie q̄ꝫ ñ neccie vẽtura dinoſcit · Sicu
ti vos cũ ꝑiter ãbulare i terra hoiem · et oriri in
cælo ſolẽ videtis · quãq̄ꝫ ſil' vtrũqꝫ ꝯſpectuꝫ
tñ diſcernitis Et hoc volũtariũ illud eẽ neceſ
ſariũ iudicatis Ita igit' cũcta deſpiciens diui
nus ītuitꝰ · q̄litatẽ rerũ mime ꝑturbat · apud
ſe quidẽ p̄ſẽtiũ ad ꝯditionẽ vero tp̄is futura
rũ Quo fit vt hæc nõ ſit opinio. ſꝫ veritate po
tius nixa cognitio · cum extiturũ q̄d eẽ ꝯgno
ſcit q idem exiſtẽdi neccitate carere nõ neſci
at · Hic ſi dicas · Quod euẽturũ deꝰ videt id

nõ euenire nõ poſſe· q̄d āt nõ p̄t nõ eueire id
ex nccitate dicas ↄtingē· meq; ad hoc nomē
nccitatis aſtringas Fatebor rē quidē ſolidiſ
ſimæ veritatis ·ſed cui vix aliquis niſi diuini
ſpeculator acceſſerit· Reſpõdebo nāq; Idem
futurū cū ad diuinā notionē referẗ neceſſari
um ·cū vero i ſua natura ꝑpendiẗ· liberū ꝓrſꝰ
ātq; abſolutū videri· Duæ ſūt ei neceſſitates
ſimplex vna veluti ꝙ neceſſe ē omēs hoīes eē
mortales Altera conditionis vt ſi aliquē ābu
lare ſcias· cuz ābulare necē eſt· Quod enim
quiſq; nouit· id eſſe aliter ac notuz eſt neq̄t
ſed hæc condicio minime ſecum illam ſimpli
cem trahit· Hanc enim neceſſitatem non ꝓpri
a facit natura· ſed conditionis adiectio· Nul
la enim neceſſitas cogit incedere volūtarie gra
dientem· quāuis eum tamen cuz graditur in
cedere neceſſarium ſit· Eodem igiẗ mō ſi quid
prouidentia præſens videt id eſſe neceſſe eſt·

tametſi nullã habeat naturæ neceſſitatẽ Atq̃
de⸫ ea futura q̃ ex arbitrij libertate ꝓueniunt
pñtia cõtuet̃ Hæc igit̃ ad intuituꝫ relata di
uinũ neceſſaria fiũt ꝑ conditionẽ diuinæ noti
onis · ꝑ ſe vero ꝯſiderata ab abſoluta naturæ
ſuæ libertate nõ deſinũt · Fiẽt igit̃ ꝓculdubi
o cũcta quæ futura deus eſſe pnoſcit · Sed e
orũ q̃dã de libero ꝓficiſcũt̃ arbitrio · quæ q̃m
uis eueniãt exiſtẽdo tñ ꝓpriã naturã nõ amit
tũt · quia priuſq̃m fierẽt etiã nõ euenire potu
iſſent Quid igit̃ refert nõ eẽ neceſſaria cũ ꝓpt̃
diuinæ ſciẽtiæ cõditionẽ modis omnibus ne
ceſſitatis inſtar eueniãt Hoc ſcꝫ ꝙ quæ pau
lo ante ꝓpoſui ſol oriẽs ⁊ gradiẽs homo · q̃ dũ
fiunt nõ fieri non poſſunt · eorũ tñ vnũ prius
quoqꝫ q̃m fieret neceſſe erat exiſtere · alterum
vero minime · Ita etiam quæ preſentiã deus
habet ꝓculdubio exiſtunt · Sed eorum hoc
quidem de rerum neceſſitate deſcendit · illud

vero de poteſtate facientium. Haud igitur in
iuria diximus hæc ſi ad diuinam noticiam re
ferant̃ neceſſaria. ſi per ſe conſiderentur neceſſi
tatis eſſe nexibus abſoluta Sicuti omne qđ
ſenſib9 patet ſi ad ratione͂ referas vniuerſale e͂
ſi ad ſeipſa reſpicias ſingulare. Sed ſi inqui
as. In mea poteſtate ſitū eſt mutare͂ ꝓpoſitū
euacuabo prouidentiaꝫ. cū quæ illa p̄noſcit
forte mutauero. Reſpondebo. Propoſitum
te quidem tuum poſſe deflectere. ſed quoniā
et id te poſſe. ⁊ an facias quo ve conuertas.
præſens prouidentiæ veritas ītuetur. diuinā
te præſcientiam non poſſe vitare. ſicuti p̄ſen
tis oculi effugere non poſſis intuitum. quam
uis te in varias actiones libera voluntate con
uertas Quid igitur inquies. Ex mea ne diſ
poſitione ſcientia diuina mutabitur. vt cum
ego nunc hoc. nūc illud velim. illa quoqꝫ no
ſcendi vices alternare videatur. Minime Oe͂

nãqꝫ futurũ diuin⁹ p̄currit ītuit⁹ ⁊ ad p̄ſētiã
ꝓpriæ cognitionis retorquet ac reuocat. Nec
alternat vt tu æſtimas nũc hoc nunc illud p̄
noſcēdi vice. ſed vno ictu mutationes tuas
manēs p̄uenit atqꝫ ꝯplectit̃. Quã ꝯprehendē
di oīa viſendiqꝫ p̄ſētiã nō ex futurarũ prouē
tu rerũ. ſꝫ ex ꝓpria de⁹ ſimplicitate ſortit⁹ eſt.
Ex quo illud quoqꝫ ſoluit̃ quod pauloante
poſuiſti indignũ eē. ſi ſciētiæ dei cauſã futura
nrã p̄ſtare dicãt̃. Hæc eni ſciētiæ vis p̄ſenta
ria notione cũcta cõplectēs reb⁹ modũ oib⁹
ipſa ꝯſtituit. nihil vero poſterioribus debet.
Quæ cũ ita ſint manꝫ intemerata mortalib⁹
arbitrij libertas Nec inique leges ſolutis omi
neceſſitate volũtatibus premia pœnas qꝫ ꝓpo
nũt. Manet etiã ſpectator deſup̄ cũctorũ p̄
ſcius de⁹. viſionis qꝫ ei⁹ p̄ſens ſēp̄ æternitas
cũ nrõrũ actuũ futura q̄litate cõcurrit bonis
premia. malis ſupplicia diſpenſans Nec fru

ſtra ſunt in deo poſitæ ſpes preces qꝫ · q̄ cuꝫ re
ctæ ſint inefficaces eſſe nō poſſunt · Auerſami
ni igitur vicia · colite virttes · ad rectas ſpes
animum ſubleuate · humiles preces in excelſa
porrigere Magna vobis eſt ſi diſſimulare nō
vultis neceſſitas indicta probitatis · cum āte
oculos agitis iudicis cuncta cernetis ·

¶ Finitur hic quintus ꝛ vltimus liber Boe
tij de conſolatione philoſophiæ ·